

บทที่ 2

การลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทย

แนวนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ได้ให้ความสำคัญแก่การลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก (บุญรักษ์ ینگสานนท์ 2529 : 3-8) ทั้งนี้เพราะได้รับอิทธิพลทางด้านความคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิก (Neo-classic) ซึ่งเห็นว่า การลงทุนจากต่างชาติจะก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจต่อประเทศกำลังพัฒนาอย่างมากมาย เช่น ความจำเป็นทางเศรษฐกิจจะขยายตัวในอัตราที่สูงขึ้น เทคโนโลยีใหม่ ๆ จะมีมากขึ้น ทวีพยากรณ์ของชาติจะถูกนำมาใช้อย่างเต็มที่ทั้งในด้านแรงงานที่มีอยู่อย่างมากมายและทางด้านทวีพยากรณ์ธรรมชาติ (Jeerasak Pongpissanupichit 1985 : 2) อย่างไรก็ตามเราต้องคำนึงว่าข้ออ้างเช่นนี้เป็นเพียงหลักการที่ค่อนข้างจะมองการลงทุนจากต่างประเทศในแง่ดี เพราะในอันที่จริงการลงทุนจากต่างประเทศนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการได้และการเสีย ปัญหาต่าง ๆ จะไม่เกิดขึ้นหากผู้เข้าไปลงทุนมีความระมัดระวังหรือถือเป็นสิ่งสำคัญว่าในการเข้าไปลงทุนนั้นควรคำนึงถึงความเสมอภาคและความจริงใจต่อกันตลอดจนการไม่เอาเปรียบในตนเองเดียวกัน ฝ่ายประเทศที่รับการลงทุนก็ควรสร้างบรรยากาศการลงทุนให้เหมาะสมเพื่อเป็นหลักประกันแก่ชาวต่างชาติ เกิดความมั่นใจได้ว่าธุรกิจของตนจะสามารถดำเนินไปด้วยดี โดยสรุปรวมความแล้วทั้งสองฝ่ายควรเอื้ออำนวยช่วยเหลือซึ่งกันและกันจึงจะทำให้การลงทุนเป็นไปอย่างราบรื่นและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายอย่างเต็มที่

แต่ในทางปฏิบัติจริง ๆ นั้นก็ไม่น่าเสมอไปว่า "ผลได้" ที่ประเทศผู้รับการลงทุนได้รับนั้นจะเป็นไปตามที่คาดหวังกันไว้หรือไม่ เพราะหากนักลงทุนต่างชาติมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ปัญหา ก็จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นในการที่จะกล่าวให้แน่ชัดออกไปว่าประเทศที่เข้าไปลงทุนเอาเปรียบประเทศผู้รับทุนอย่างไรในแง่ใดบ้างแล้ว เราก็จำเป็นต้องศึกษาถึงบทบาทของการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยอย่างละเอียดถี่ถ้วนเสียก่อน

ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงมาตรการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศของฝ่ายไทย ก่อนว่ามีบทบาทในการสร้างสภาพที่เอื้ออำนวยและเปิดโอกาสให้ต่างชาติซึ่งก็รวมทั้งญี่ปุ่น เข้ามาลงทุนในประเทศไทยอย่างไรหลังจากนั้นจะได้ เป็นการศึกษาถึงลักษณะของการลงทุน โดยญี่ปุ่นในประเทศไทยโดยละเอียดต่อไป.

การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศของรัฐบาลไทย

รัฐบาลได้เริ่มส่งเสริมการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมด้วยการตราพระราชบัญญัติ ส่งเสริมอุตสาหกรรมขึ้นเป็นฉบับแรกเมื่อเดือนตุลาคม 1954 ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม สองครั้งโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 33 เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 1958 และประกาศคณะ ปฏิวัติ ฉบับที่ 47 เมื่อวันที่ 12 มกราคม 1959 และในปีเดียวกันนี้ได้มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการและผู้ลงทุนทางอุตสาหกรรม ต่อ มาในปี 1962 ได้มีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมขึ้นและ ได้รับการแก้ไขปรับปรุง 2 ครั้ง คือในปี 1965 และ 1968 ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของ พระราชบัญญัตินี้ในเรื่องของสิทธิประโยชน์ของผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุน (วิวัฒน์ชัย อรรถถาวร 2516 : 20-21) ได้ดังนี้

1. ผู้ได้รับการส่งเสริมที่เป็นบริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนในประเทศไทยมีสิทธิในการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อประกอบกิจการอุตสาหกรรมตามที่คณะกรรมการ พิจารณาเห็นสมควร แม้ว่าจะเกินกำหนดที่พึงจะมีได้ตามกฎหมายอื่น
2. ได้รับการงดเว้นการเสียอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร ส่วนประกอบ อุปกรณ์ และเครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็นในกิจการอุตสาหกรรม รวมทั้งโครงโรงงาน สำเร็จรูปซึ่งนำมาติดตั้งเป็นโรงงานเพื่อประกอบกิจการอุตสาหกรรมและอุปกรณ์การก่อสร้าง โรงงานนั้นด้วยตามที่คณะกรรมการได้พิจารณาอนุมัติ แต่ต้องไม่เป็นสิ่งที่ผลิตได้ในประเทศ ซึ่งมีราคาและคุณภาพใกล้เคียงกับชนิดที่ผลิตนอกประเทศและมีปริมาณเพียงพอที่จะจัดหามา ใช้ได้
3. ได้รับงดเว้นการเสียภาษีการค้าในกำนองเดียวกันไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการค้า ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้า

4. ในกรณีที่ผู้ได้รับการส่งเสริมเป็นนิติบุคคลให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจากการประกอบกิจการอุตสาหกรรมเป็นเวลา 5 ปี นับตั้งแต่ระยะที่มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผลิตผลหรือมีรายได้

5. ให้นำเงินออกนอกประเทศเป็นเงินตราต่างประเทศได้เมื่อเงินนั้นเป็นเงินลงทุนที่ผู้ได้รับการส่งเสริมนำมาจากต่างประเทศ เงินกู้ต่างประเทศ ผลกำไรที่เกิดจากเงินทุนนั้น ดอกเบี้ยเงินกู้ต่างประเทศ หรือเป็นเงินที่ผู้ได้รับการส่งเสริมมีข้อผูกพันตามสัญญาเกี่ยวกับการใช้สิทธิบริการต่าง ๆ ในการประกอบกิจการอุตสาหกรรมของผู้ได้รับการส่งเสริม แต่ในระยะเวลาที่ดุลการชำระเงินประสบความยุ่งยาก จำเป็นต้องสงวนเงินตราต่างประเทศให้มีการสำรองไว้ตามสมควร ธนาคารแห่งประเทศไทยจะงดหรือจำกัดการนำหรือส่งเงินนั้นออกนอกประเทศเป็นการชั่วคราวได้

6. ผู้ได้รับการส่งเสริมจะได้รับอนุญาตให้นำช่างฝีมือหรือผู้ชำนาญการซึ่งเป็นคนต่างด้าวเข้ามาในประเทศไทยเพื่อประโยชน์แก่กิจการอุตสาหกรรมได้ตามจำนวนและกำหนดระยะเวลาเท่าที่คณะกรรมการเห็นสมควร รวมตลอดถึงคู่สมรสและบุตรซึ่งอยู่ในอุปการะของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ไม่ว่าจะเกินอัตราจำนวนคนเข้าเมืองตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือไม่ก็ตาม

7. จะได้รับอนุญาตเสมอไปให้ส่งผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลที่ผลิตได้ออกนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ในกรณีที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ความปลอดภัยหรือเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากสิทธิและประโยชน์ดังกล่าวแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้จำแนกประเภทอุตสาหกรรมที่ให้การส่งเสริมออกเป็น 3 ประเภท คือ ก, ข, และ ค โดยกำหนดให้ประเภท ก. ได้รับการยกเว้นการเสียอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับวัตถุดิบที่นำเข้าประเภท ข. ได้ลดกึ่งหนึ่งและประเภท ค. ได้รับการลดไม่กึ่งหนึ่งในสามเป็นเวลา 5 ปี ตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 1962 ดังกล่าวนับตั้งแต่วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 1967 อุตสาหกรรมประเภท ก. และ ข. ก็จะได้รับสิทธิพิเศษเท่ากับอุตสาหกรรมประเภท ค. นอกจากนี้ผู้ได้รับการส่งเสริมยังได้รับหลักประกันว่ารัฐจะไม่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมชั้นใหม่แข่งขันกับกิจการที่ได้รับการส่งเสริมและรัฐจะไม่โอนกิจการอุตสาหกรรมของเอกชนมาเป็นของรัฐ ทั้งนี้อาจได้รับความคุ้มครองจากรัฐในกรณีที่ผู้ได้รับการส่งเสริมประสบอุปสรรค

จากการแข่งขันจากต่างประเทศจนไม่สามารถดำเนินการตามโครงการได้ โดยวิธีการขึ้น
 อากาศเข้าหรือห้ามการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เดียวกันภายใน
 ในระยะเวลาที่เห็นสมควร

การส่งเสริมการลงทุนของไทยเป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับที่ตลอดมาจนถึง
 วันที่ 18 ตุลาคม 1972 จึงได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 227 ยกเลิกพระราชบัญญัติ
 ส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมทั้งหมด และประกาศใช้ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่
 227 เป็นเครื่องมือส่งเสริมการลงทุนแทนโดยได้แก้ไข และขยายขอบเขตของการส่งเสริม
 การลงทุนให้กว้างขวางขึ้นรวมทั้งกำหนดวิธีการและเงื่อนไขในการรับการส่งเสริมตลอดจน
 สิทธิและประโยชน์ที่ให้แก่ผู้ได้รับการส่งเสริมให้เหมาะสมและรัดกุมยิ่งขึ้นทั้งนี้ได้จากสาระ
 สำคัญของกฎหมายส่งเสริมการลงทุนฉบับใหม่ (วิวัฒน์ชัย อรรถการ 2516 : 22-23) ที่
 เปลี่ยนแปลงจากกฎหมายฉบับเดิมดังนี้

1. ขยายประเภทกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดย
 ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในสาขาอุตสาหกรรม แต่รวมไปถึงกิจการสาขาอื่นที่มีความสำคัญต่อ
 การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และจำเป็นต้องเร่งให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ไม่รวมกิจ
 การธนาคาร สถาบันการเงินและกิจการค้าตามปกติ
2. กำหนดให้ผู้ที่ได้รับการส่งเสริมต้องเป็นบริษัทจำกัดหรือสหกรณ์ เพื่อวางแผน
 ทางสำหรับการเป็นบริษัทมหาชน เพื่อรัฐสร้างตลาดทุนและตลาดหุ้น ได้สำเร็จและเพื่อ
 สัมผัสผลประโยชน์ส่งเสริมกิจการสหกรณ์ของรัฐบาล
3. ขยายการให้หลักประกันแก่ผู้ได้รับการส่งเสริม คือแม้ผลการชำระเงิน
 ประสบบความยุ่งยากที่ทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องจำกัดการนำเข้าหรือส่งเงินออกนอก
 ประเทศก็อนุญาตให้ส่งเงินออกได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ต่อปี หากนำเงินจากต่างประเทศ
 มาลงทุนเกินกว่า 2 ปีแล้ว และสามารถส่งผลกำไรออกได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ของ
 เงินทุนที่ชำระแล้วที่นำมาจากต่างประเทศ
4. ยกเลิกการแบ่งจำพวกกิจการ
5. ปรับปรุงสิทธิและประโยชน์โดยให้อำนาจแก่คณะกรรมการในการกำหนด
 ระยะเวลาการให้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีเงินได้นิติบุคคลแก่ผู้ได้รับการส่งเสริมเป็นเวลา

ไม่น้อยกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 8 ปี รวมทั้งปรับปรุงหลักเกณฑ์การคำนวณกำไรสุทธิขึ้นใหม่ โดยกำหนดให้รวมรายได้จากการจำหน่ายผลพลอยได้และสินค้ากึ่งสำเร็จรูปตามที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรด้วย

6. เพิ่มเติมสิทธิและประโยชน์พิเศษให้แก่ผู้ได้รับการส่งเสริมใน เขตท้องที่ซึ่งกำหนดไว้เป็น เขตส่งเสริมดังนี้

- 6.1 ลดอากรขาเข้าและภาษีการค้าไม่เกินร้อยละ 50 ของอัตราปกติ สำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นที่นำเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อการผลิต เป็นเวลาไม่เกิน 5 ปี
- 6.2 ลดภาษีการค้าได้ถึงร้อยละ 90 ของอัตราปกติเป็นเวลาไม่เกิน 5 ปี
- 6.3 สามารถหักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าประปาจำนวน 2 เท่า ของที่ เสียไปในการคำนวณภาษีเงินได้
- 6.4 สามารถหักเงินร้อยละ 25 ของจำนวนที่ลงทุนไปในการติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเลือกหักจากปีใดหรือหลายปีก็ได้ภายในระยะ 10 ปี นอกเหนือจากหักค่าเสื่อมราคาตามปกติจากกำไรสุทธิประจำปี
- 6.5 ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิร้อยละ 50 ของอัตราปกติอีก 5 ปี ต่อจากที่ได้รับยกเว้นไว้แล้วในเกณฑ์ปกติ

7. เพิ่มเติมสิทธิและประโยชน์แก่ผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเพื่อส่งออกคือ

- 7.1 ยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับของที่นำเข้ามาเพื่อส่งกลับออกไป
- 7.2 ยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับวัตถุดิบที่นำเข้ามาเพื่อใช้ในการผลิตเพื่อส่งออก
- 7.3 ยกเว้นอากรขาออกและภาษีการค้าสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตหรือค้าเพื่อส่งออก
- 7.4 ยกเว้นภาษีการค้าในการซื้อวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นที่ผลิตในประเทศ
- 7.5 หักเงินได้พึงประเมินในการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นจำนวนร้อยละ

ละ 2 ของราย ได้ที่เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจากการส่งออกโดยไม่รวมค่า
ประกันภัยและค่าขนส่งนอกประเทศ

8. ให้อำนาจแก่คณะกรรมการในการกำหนดค่าธรรมเนียมพิเศษสำหรับการนำ
เข้าผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลเดียวกันกับที่ผู้ได้รับการส่งเสริมผลิตหรือประกอบได้ในอัตราที่เห็น
สมควร แต่ไม่เกินร้อยละ 50 ของราคารวมค่าประกันภัยและค่าขนส่งนอกประเทศของผลิต
ภัณฑ์หรือผลิตผลนั้น โดยใช้บังคับได้ไม่เกินคราวละ 1 ปี

หลังจากการใช้ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 227 เป็นเครื่องมือส่งเสริมการลงทุน
แล้วต่อมาในปี 1977 ได้มีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน 2520 ขึ้นโดยปรับปรุง
รายละเอียดและคงเดิมซึ่งข้อส่งเสริมบางประการที่เห็นว่าจำเป็นดังเราจะสามารถสรุป
สาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ (Board of Investment 1987 : 4-5) ออกมา
เป็นหมวด ๆ ได้ดังนี้

1. ในด้านการรับประกันจากรัฐบาล

- ไม่มีการโอนกิจการจากเอกชนมาเป็นของรัฐ (มาตรา 43)
- ไม่มีการแข่งขันการประกอบการจากรัฐวิสาหกิจ (มาตรา 44)
- ไม่ให้มีการผูกขาดการขายผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์เหมือนกันของผู้ได้รับ
การส่งเสริม โดยรัฐ (มาตรา 45)
- ไม่มีการควบคุมราคา (มาตรา 46)
- อนุญาตให้มีการส่งออกได้ (มาตรา 47)
- ในการนำเข้าสินค้าต่าง ๆ โดยหน่วยงานของรัฐบาลจะไม่ได้มีการยก
เว้นภาษี (มาตรา 48)

2. ในด้านมาตรการให้ความคุ้มครอง

- จัดให้มีการเก็บอากรขาเข้าสินค้าจากต่างประเทศในอัตราไม่เกินร้อย
ละ 50 (มาตรา 49)
- ห้ามการนำเข้าผลิตภัณฑ์ที่จะเข้ามาแข่งขันกับสินค้าของผู้ที่ได้รับการส่งเสริม

- ให้คณะกรรมการมีสิทธิในการพิจารณาที่จะผ่อนผัน เรื่องการเก็บภาษีถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อผู้ได้รับการส่งเสริม

3. ในด้านการอนุญาตผ่อนผัน

- อนุญาตให้ชาวต่างประเทศเข้ามาทำการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการจะมาลงทุน (มาตรา 24)
- อนุญาตให้มีการนำช่างฝีมือหรือผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศเข้ามาเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินกิจการ (มาตรา 25 และ 26)
- อนุญาตให้ครอบครัวของตนในการดำเนินกิจการที่ได้รับการส่งเสริม (มาตรา 27)
- อนุญาตให้ส่งเงินตราต่างประเทศกลับไปยังประเทศตนได้ (มาตรา 37)

4. ในด้านข้อลดหย่อนทางด้านภาษีอากร

- ยกเว้นภาษีหรือลดหย่อนร้อยละ 50 สำหรับอาคารเช่าและภาษีการค้าของเครื่องจักรที่นำเข้ามาใช้ในกิจการ (มาตรา 28 และ 29)
- ลดหย่อนอาคารเช่าและภาษีการค้าได้ถึงร้อยละ 90 ในกรณีของการนำเข้าวัตถุดิบและส่วนประกอบที่ใช้ในกิจการ (มาตรา 30)
- ยกเว้นภาษีรายได้ตั้งแต่ 3 ถึง 8 ปี (มาตรา 31 และ 32)
- ยกเว้นภาษีที่จัดเก็บเกี่ยวกับเงินปันผล ค่าวิทยากร ที่ส่งกลับไปต่างประเทศในช่วง 5 ปีแรก
- ในช่วงยกเว้นภาษีจะ ไม่มีการเก็บซ้ำซ้อนในเรื่องของเงินปันผลที่ส่งกลับไปต่างประเทศ (มาตรา 34)

5. ในด้านอื่น ๆ แยกได้เป็น 2 ประเภทคือ

5.1 ประเภทที่ให้แก่กิจการที่ดำเนินการในสิ่งที่ส่งเสริมให้มีการลงทุน

- ลดหย่อนภาษีการค้าได้ถึงร้อยละ 90 ในช่วงเวลา 5 ปี (มาตรา 35 วรรค 1)
- ลดหย่อนภาษีรายได้ได้ถึงร้อยละ 50 ในช่วงเวลา 5 ปี (มาตรา 35 วรรค 2)

- อนุญาตให้ลดหย่อนภาษีในเรื่องค่าขนส่ง ค่าไฟ และค่าประปา ได้ถึง 2 เท่า (มาตรา 35 วรรค 3)
- อนุญาตให้ลดหย่อนภาษีเงินได้ ได้ถึงร้อยละ 25 ในช่วงที่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการติดตั้งสาธารณูปโภคพื้นฐาน (มาตรา 35 วรรค 4)

5.2 ประเภทที่ให้แก่กิจการที่ผลิตเพื่อการส่งออก

- ยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับวัตถุดิบและส่วนประกอบที่นำเข้า (มาตรา 36 วรรค 1)
- ยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับสินค้าที่นำเข้ามาเพื่อจะส่งออก
- ยกเว้นอากรขาออกและภาษีการค้าสำหรับสินค้าที่ส่งออก (มาตรา 36 วรรค 3)
- อนุญาตให้ลดหย่อนส่วนลดภาษีเพิ่ม ได้อีกร้อยละ 5 ของรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากปี ก่อนจากการส่งออกโดยไม่รวมค่าประกันภัยและค่าขนส่งนอกประเทศ (มาตรา 36 วรรค 4)

นอกจากนี้ในปี 1983 คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ประกาศใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้การส่งเสริมการลงทุนและให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษี ซึ่งประกาศฉบับนี้ถือว่าเป็นครั้งแรกของคณะกรรมการฯ ที่ได้ประกาศหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของคณะกรรมการฯ ในการให้การส่งเสริมการลงทุนซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีส่วนช่วยอย่างมากในการประหยัดเวลาในการพิจารณาโครงการต่าง ๆ ที่เสนอมาเพื่อขอรับการส่งเสริม (Board of Investment 1987 : 6-14)

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นมาตรการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศที่มีลักษณะเป็นกฎหมายและมีจุดประสงค์ที่จะส่งเสริมการลงทุนโดยตรง นอกจากมาตรการดังกล่าวแล้วยังมีข้อกำหนดอื่น ๆ อีกที่มีผลในการชักจูงการลงทุนจากต่างชาติให้มาลงทุนในประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญ (Atchaka Sibunrung and Somsak Tambunlertchai 1986 : 29-38) เป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. การอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพื่อส่งเงินออกภายนอกของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งมีขึ้นตั้งแต่ปี 1959 การทำงานในเรื่องนี้ของธนาคารชาติไม่ค่อยเข้มงวดเท่าใดนัก ในกรณีที่เงินที่จะส่งออกมีจำนวนมากเกินไปธนาคารก็จะอนุญาตให้ผ่านได้ถ้าแบ่งเงินนั้นออกเป็นงวด ๆ และในการส่งออกนั้นก็มักลงทุนชาวต่างชาติไม่จำเป็นที่จะต้องขึ้นทะเบียนข้อมูลไว้กับธนาคารชาติอีกด้วย

2. ข้อตกลงระหว่างประเทศ

ในปี 1986 ไทยได้เข้าเป็นภาคีในข้อตกลงว่าด้วยการคุ้มครองการลงทุน สมาชิกมี 7 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐ เยอรมัน สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม จีน แคนาดา ข้อตกลงนี้ระบุว่าต้องให้การคุ้มครองการลงทุนของประเทศสมาชิกโดยเฉพาะต้องให้หลักประกันว่าจะไม่มีการโอนเข้าเป็นของรัฐ แต่ในกรณีจำเป็นที่จะต้องทำเช่นนั้นผู้ลงทุนจะได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม และนอกจากนี้ไทยยังได้เข้าเป็นภาคีในข้อตกลงไม่เก็บภาษีซ้ำซ้อนร่วมกับ 19 ประเทศ ซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันตกและเอเชียเป็นส่วนใหญ่

3. การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

3.1 กฎหมายสิทธิบัตร ไทยได้ประกาศใช้กฎหมายสิทธิบัตรในปี 1979 เพื่อให้การคุ้มครองต่อสิ่งประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ไทยยังได้ทำสัญญาทวิภาคีในเรื่องสิทธิบัตรกับหลายประเทศ

3.2 กฎหมายเครื่องหมายการค้า ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าเมื่อปี 1931 และมีการแก้ไขในปี 1961 ในเนื้อหาพระราชบัญญัติระบุเกี่ยวกับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าและให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการใช้และเผยแพร่

3.3 กฎหมายลิขสิทธิ์ ไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ในปี 1931 ซึ่งทำให้ไทยได้เข้าร่วมอนุสัญญากรุงเบอร์น ต่อมาได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัตินี้ในปี 1978

โดยสรุปแล้วการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศของรัฐบาลไทยได้เกิดขึ้นมานานแล้วและได้รับการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมตลอดมา เพื่อความเหมาะสมและผลจาก

การส่งเสริมก็คือได้ทำให้มีนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างมาก
 มาก โดยเฉพาะในกรณีของการลงทุนจากญี่ปุ่น ซึ่งจะเห็นได้จากส่วนที่กำลังจะกล่าวถึงต่อไป

ลักษณะสำคัญของการลงทุนโดยญี่ปุ่นในประเทศไทย

เมื่อเราพิจารณาความสำคัญของการลงทุนโดยญี่ปุ่นในประเทศไทยจากด้าน
 ประเทศญี่ปุ่นแล้ว เราจะพบว่าการลงทุนที่มีความสำคัญต่อญี่ปุ่นน้อยมากคือต่ำกว่าร้อยละ 1.5
 ของการลงทุนโดยญี่ปุ่นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (สมศักดิ์ แต่มัญญเลิศชัย, 2530 : 1)
 แต่ถ้ามองจากทางด้านประเทศไทยแล้วการลงทุนจากญี่ปุ่นกลับมีความสำคัญมากกว่าคือ
 ในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา (1979-1989) การลงทุนโดยตรงสุทธิ (หมายถึงการลงทุนใน
 เรือยนต์รวมทั้งการกู้ยืมโดยตรงจากบริษัทผู้ลงทุน) จากญี่ปุ่นในประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ
 38.5 ของการลงทุนในลักษณะเดียวกันจากทุกประเทศที่มาลงทุนในไทย (ดูตารางที่ 2)
 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงปี 1977-1986 แล้วมูลค่าการลงทุนจากญี่ปุ่นคิดเป็นร้อยละ
 30.7 ของการลงทุนจากต่างประเทศ นับได้ว่าในช่วงที่ผ่านมามูลค่าการลงทุนของญี่ปุ่นใน
 ประเทศไทยนั้น ได้ถึงตัวสูงขึ้นทุกปีอย่างเห็นได้ชัด และเมื่อเราพิจารณาตัวเลขจากคณะ
 กรรมการส่งเสริมการลงทุนฯ (2532 : 13) จะเห็นได้ว่าในสัดส่วนของการลงทุนจาก
 ญี่ปุ่นเทียบกับการลงทุนทั้งหมดของต่างประเทศนั้น เงินลงทุนของโครงการญี่ปุ่นคิดเป็นร้อย
 ละ 53 ของเงินลงทุนจากโครงการที่เปิดดำเนินการทั้งหมด และมีสัดส่วนเป็นร้อยละ
 66.5 ของเงินลงทุนจากโครงการของต่างประเทศที่เปิดดำเนินการทั้งหมด นับว่าเป็นตัว
 เลขที่สูงมาก ดังนั้นไม่ว่าจะมองญี่ปุ่นในฐานะสัตว์เศรษฐกิจหรือภัยเหลืองอันอุดมไปด้วย
 ความเอารัดเอาเปรียบ หรือจะมองในฐานะมหามิตรอันได้มีส่วนช่วยในกระบวนการพัฒนา
 ประเทศของเรากก็ตาม เราย่อมไม่อาจปฏิเสธได้ว่าญี่ปุ่นได้ก้าวเข้ามามีบทบาทและผูกพันกับ
 โครงสร้างแห่งระบบเศรษฐกิจไทยอย่างลึกซึ้ง (เฉลิมพนธ์ เอี่ยมภมลา 2527 : 4)

ตารางที่ 2 ปริมาณการส่งออกโดยทางอากาศจากต่างประเทศไปประเทศไทย (นับเป็นราคาประเทศ)

หน่วย : ล้านบาท

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
รวม	1,127.5	3,878.2	6,414.4	4,331.4	8,224.8	9,643.6	4,441.8	6,908.1	9,043.1	28,243.8	44,742.3
ทองคำ	245.9	902.9	1,407.0	1,037.3	2,431.9	2,588.1	1,534.0	3,049.0	3,268.7	14,591.3	17,840.8
ผ้าไหม	226.5	732.4	2,396.8	857.3	1,265.8	3,733.2	2,387.5	1,293.7	1,816.7	3,178.6	5,107.2
สัตว์เคี้ยวเอื้อง	57.3	74.1	20.1	96.2	89.3	121.0	79.0	275.8	786.9	583.1	1,148.6
ขนสัตว์	22.1	43.1	3.7	8.9	74.8	103.7	38.8	38.2	11.2	59.4	168.4
ออสตราลิส	2.7	39.1	85.6	79.3	183.4	20.8	79.1	146.4	25.7	41.5	113.0
เปลือกไม้	28.8	9.7	0.1	0.0	20.6	4.9	3.4	4.6	22.3	298.4	254.2
ไม้หั่น	1.9	1.9	11.9	2.0	28.3	45.0	170.6	132.6	887.3	3,161.4	5,064.9
ยาง	284.9	1,113.7	323.3	593.4	870.9	351.8	649.0	955.7	796.2	3,053.9	5,702.4
สิ่งทอไหม	24.2	277.3	1,018.8	387.5	556.1	1,121.3	1,121.9	403.1	536.3	1,520.7	2,817.9
ผ้าเส้นใย	15.7	151.2	3.1	9.1	158.3	29.7	19.1	7.9	9.2	47.1	55.3
ผลิตภัณฑ์	0.1	1.4	0.4	1.8	0.0	14.6	10.3	59.4	0.4	3.8	1.5
อินทรีย์	3.1	3.9	20.4	10.2	2.5	0.3	6.8	6.6	6.6	23.3	8.9
แร่	0.0	0.0	0.0	0.0	0.9	4.8	3.7	3.5	2.0	0.7	0.7
เงิน	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	1.3	99.6	28.3	63.1	191.6	138.5
สหราชอาณาจักร	103.7	82.5	334.8	182.1	793.4	257.1	121.6	251.7	328.9	884.9	194.1
เยอรมนีตะวันตก	184.7	261.8	179.1	182.2	236.9	18.3	166.3	160.3	448.1	621.4	814.4
ฝรั่งเศส	9.8	12.9	3.2	17.3	45.5	89.6	143.1	91.0	132.9	282.9	662.8
เนเธอร์แลนด์	11.4	22.0	27.3	1,068.8	1,029.8	57.2	42.1	56.3	74.4	289.3	1,629.4
อิตาลี	21.6	153.5	158.1	44.2	7.1	22.4	11.2	79.2	7.3	28.6	77.2
ลักเซมเบิร์ก	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	1.0	4.6	5.8	29.4	16.0
อื่น ๆ	63.7	85.6	378.2	559.4	513.3	1,155.3	248.7	218.8	141.3	855.4	3,069.5

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย การขาด 1990

ในด้านการลงทุนของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศอาเซียนเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่า ในอดีตญี่ปุ่นไม่ค่อยให้ความสนใจต่อประเทศไทยเท่าที่ควร กล่าวคือในปี 1972 ประเทศไทยได้รับการลงทุนจากญี่ปุ่นมากเป็นอันดับสองรองจากอินโดนีเซีย แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมา การขยายตัวของการลงทุนญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศอาเซียนอื่น ๆ อยู่ในอัตราที่สูงมาก จนในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 ไทย กลายเป็นประเทศที่รับการลงทุนน้อยที่สุดในกลุ่มอาเซียน สภาพเช่นนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ญี่ปุ่นมุ่งไปที่การลงทุนขนาดใหญ่ ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานในอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ และการเพิ่มความสนใจต่อการลงทุนในสิงคโปร์ และมาเลเซียของนักลงทุนชาวญี่ปุ่น ประกอบกับความไม่แน่ใจในสถานการณ์ทางการเมืองของไทย ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปมาหลายครั้งระหว่างปี 1973-1979 แต่อย่างไรก็ตามตั้งแต่กลางทศวรรษ 1980 เป็นต้นมาไทย ได้กลับกลายเป็นประเทศที่รับการลงทุนจากต่างประเทศมากเป็นอันดับ 3 ในกลุ่มอาเซียนรองจากอินโดนีเซียและสิงคโปร์ และได้ล้าหน้ามาเลเซียและฟิลิปปินส์ และการลงทุนจากญี่ปุ่นในไทยก็ได้เพิ่มขึ้นมากในรอบหลายปีที่ผ่านมา เมื่อเทียบกับประเทศอาเซียนอื่น ๆ (สมศักดิ์ แต่มนุษย์เลิศชัย 2530 : 1)

การลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยนั้นกระจายอยู่ทั่วไปในแทบทุกสาขาเศรษฐกิจ ในปัจจุบันหรือในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (1979-1989) ภาคธุรกิจที่นับว่ามีความสำคัญมากที่สุดเมื่อพิจารณาจากมูลค่าของเงินลงทุนจากญี่ปุ่นก็คือ ภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่า 25,155.5 ล้านบาท รองลงไปก็คือด้านการก่อสร้างมีมูลค่า 9,714.7 ล้านบาท การลงทุนทางการค้ามีมูลค่า 7,746.1 ล้านบาท และภาคการบริการมีมูลค่า 4,820.7 ล้านบาทตามลำดับ (ดูตารางที่ 3) และเมื่อเปรียบเทียบกับในภาคธุรกิจเดียวกันที่ทางฝ่ายไทยไปลงทุนในประเทศญี่ปุ่นนั้นในภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่าเพียง 20.7 ล้านบาท ด้านการก่อสร้างไม่มีเลย ด้านการลงทุนทางการค้ามีมูลค่า 7.7 และด้านการบริการมีมูลค่า 0.2 (ดูตารางที่ 4) เราจะเห็นได้ว่าในภาคธุรกิจใหญ่ ๆ ทั้ง 4 ประเภทที่ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในไทยเป็นจำนวนเงินมหาศาลนั้นเทียบไม่ได้เลยกับมูลค่าอันน้อยนิดของมูลค่าการลงทุนที่ไทยมีในญี่ปุ่น เมื่อมองในแง่ของการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจการลงทุนจะเห็นว่าไทยเราอยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งพาญี่ปุ่นมากกว่าที่ญี่ปุ่นต้องพึ่งพาไทยค่อนข้างจะเด็ดขาด แต่อาจมีอีกหลายทรรณะที่มอง

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
1. สภาบริหารเงิน	(267.8)	(27.4)	6.6	(0.3)	259.8	(1.0)	15.8	64.4	447.7	678.6	262.0
2. การค้า	119.2	359.6	237.1	149.7	453.0	820.3	364.1	1,066.6	(370.3)	1,156.3	2,671.0
3. การก่อสร้าง	179.5	313.9	839.9	503.8	616.1	779.6	799.6	863.0	866.4	1,323.3	2,629.6
4. เหมืองแร่ ส่วรวม	0.7	1.7	0.6	0.4	4.4	1.3	0.0	2.1	0.0	6.3	0.0
4.1 เหมืองแร่ถ่านหิน	0.6	1.5	0.8	0.4	4.1	1.3	0.0	2.1	0.0	0.0	0.0
4.2 อื่น ๆ	0.1	0.2	0.0	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	6.3	0.0
5. การเกษตร	1.6	1.4	3.7	2.3	34.2	42.2	4.8	142.7	124.1	176.1	134.5
6. อุตสาหกรรม	170.0	185.1	301.3	349.5	1,047.6	930.2	163.0	703.4	1,873.8	10,517.9	8,913.7
6.1 อาหาร	9.8	15.5	57.3	(387.9)	8.4	(7.6)	117.8	55.7	(13.9)	324.8	221.1
6.2 สิ่งทอ	0.7	(39.6)	(38.6)	340.9	(49.9)	420.1	22.8	73.7	17.5	316.8	1.4
6.3 โลหะหนัก	19.8	20.8	49.4	196.8	571.3	(58.6)	(148.8)	(104.7)	224.1	1,636.2	1,486.7
6.4 เครื่องใช้ไฟฟ้า	37.8	28.8	58.9	88.3	27.2	588.4	117.3	319.7	826.7	4,683.9	6,652.2
6.5 เครื่องจักร อุปกรณ์การขนส่ง	48.0	79.0	70.4	83.6	173.7	(54.1)	7.2	(36.7)	156.2	606.1	591.8
6.6 เคมีภัณฑ์ กระดาษ	31.2	66.1	91.4	18.1	11.6	42.3	37.0	41.1	297.2	353.8	581.8
6.7 ผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียม	1.2	1.6	0.8	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2,029.7	(2,039.9)
6.8 วัสดุก่อสร้าง	0.0	(2.3)	4.9	2.4	3.0	0.0	5.3	0.1	(2.2)	2.6	8.6
6.9 อื่น ๆ	21.7	15.4	6.8	4.9	2.3	(0.3)	2.4	354.5	388.2	604.0	1,013.2
7. บริการ	42.7	68.6	17.6	31.9	16.8	15.5	196.9	216.9	307.0	733.8	3,173.0
7.1 ขนส่ง	37.8	41.4	15.0	19.9	7.0	1.4	74.3	34.0	35.1	149.7	86.0
7.2 ทัศน การเกษตร	0.0	4.0	(0.9)	0.0	(2.9)	0.0	0.0	4.4	176.4	270.8	866.9
7.3 โรงแรม กิจการอาหาร	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	8.1	1.3	0.0	231.6	1,699.5
7.4 อื่น ๆ	8.9	23.2	3.6	12.0	12.7	14.1	114.5	177.2	95.5	81.8	520.6
8. อื่น ๆ											56.8
รวม	245.9	902.9	1,407.0	1,037.3	2,431.9	2,588.1	1,534.0	3,049.0	3,268.7	14,591.3	17,840.6

ว่าจุดนี้ไม่ใช่จะเป็นปัญหาอีกเพราะไทยเรามีได้รับการลงทุนจากญี่ปุ่นประเทศเดียว ดังนั้นระดับของการพึ่งพาจึงมิได้กระจุกตัวอยู่ที่ญี่ปุ่นเพียงประเทศเดียวซึ่งตรงนี้ก็เป็นการพิจารณาที่มีเหตุผลแต่ไม่ถูกต้องไปทั้งหมดเสียทีเดียว เพราะถ้าเราจะพิจารณาเฉพาะอำนาจการต่อรองในเรื่องการลงทุนระหว่างไทยกับญี่ปุ่นโดยเฉพาะแล้ว (อำนาจต่อรองนี้อาจถูกนำมาใช้ในเรื่องการลงทุนเองหรือใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในเรื่องอื่น ๆ ก็เป็นได้) อำนาจการต่อรองดังกล่าวจะตกไปอยู่ที่ญี่ปุ่นเป็นส่วนมาก

การลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยส่วนมากจะกระจุกตัวในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนโดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วน ยานพาหนะและชิ้นส่วน เคมีภัณฑ์และพลาสติก อาหาร การแปรรูปและแปรสภาพโลหะและสิ่งทอ (คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน 2532 : 13) โดยนับตั้งแต่ปี 1960-1987 มูลค่าการลงทุนในกิจกรรมเหล่านี้มีประมาณ 81,563 ล้านบาท ทุนจดทะเบียนรวมทั้งสิ้น 21,494.2 ล้านบาท เป็นทุนจดทะเบียนญี่ปุ่น 13,599.5 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 63 ของทุนจดทะเบียนรวมและเป็นทุนจดทะเบียนไทย 7,208.6 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 33.5 ของทุนจดทะเบียนรวม อุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นลงทุนส่วนใหญ่ในไทยกว่าร้อยละ 80 ของเงินลงทุนเป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า อุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่ กิจการเครื่องกลและเครื่องไฟฟ้า (38.1%) ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (22.2%) โลหะและเซรามิกส์ (16.7%) เคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี (11.7%) สำหรับอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออกนับว่าแต่ก่อนนี้มีมีน้อยส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมการเกษตรและอุตสาหกรรมสิ่งทอ (คณะกรรมการปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น 2528:6) แต่ในช่วงหลังนี้โดยเฉพาะเมื่อดูจากตัวเลขของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนแล้วในปี 1989 การลงทุนที่เปิดดำเนินการร้อยละ 84 ของทั้งหมด เป็นโครงการที่มีเงินโอนไหลออกตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป (คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน 2532 : 13) แสดงให้เห็นว่าการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยมีทิศทางที่ผลิตเพื่อการส่งออกมากขึ้น อีกทั้งบริษัทที่มีกิจการขนาดย่อมและขนาดกลางมีแนวโน้มที่จะย้ายโรงงานผลิตจากประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศอุตสาหกรรมใหม่มายังประเทศไทยในลักษณะที่เน้นการส่งออก และนับว่าเป็น

ตารางที่ 4 ปริมาณการลงทุนของนักลงทุนชาวไทยที่ไปลงทุนยังประเทศญี่ปุ่น

หน่วย : ล้านบาท

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
1. สถาบันการเงิน	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
2. การค้า	0.0	0.4	1.4	1.7	0.1	0.0	0.3	0.0	0.0	3.8	0.0
3. การก่อสร้าง	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
4. เหมืองแร่สำรวจ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
4.1 ขุดเจาะน้ำมัน	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
4.2 อื่น ๆ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
5. การเกษตร	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
6. อุตสาหกรรม	0.0	0.0	0.2	19.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4
6.1 อาหาร	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
6.2 สิ่งทอ	0.0	0.0	0.0	19.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
6.3 โลหะหนัก	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
6.4 เครื่องใช้ไฟฟ้า	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2
6.5 เครื่องจักร อุปกรณ์ขนส่ง	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
6.6 เคมีภัณฑ์	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
6.7 ผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียม	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
6.8 วัสดุก่อสร้าง	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
6.9 อื่น ๆ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.2
7. บริการ	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7.1 ขนส่ง	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7.2 ที่ดิน การเคหะ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7.3 โรงแรมภัตตาคาร	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7.4 อื่น ๆ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
รวม	0.0	0.4	1.8	20.8	0.1	0.0	0.3	0.0	0.0	3.8	1.4

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

นักลงทุนแนวใหม่ในประเทศไทย (นิลบล แสนจิตร 2531 : 54) ในจุดนี้คงจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่ากิจการขนาดย่อมและขนาดกลางกันเสียก่อน กล่าวคือ

โดยปกติในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศพัฒนาแล้วส่วนมากขั้นตอนการผลิตในธุรกิจอุตสาหกรรมเป็นแบบรวมยอดอยู่ในระบบการผลิตภายใต้ธุรกิจเดียวในรูปการจัดการตามแนวดิ่ง (vertical integration) เช่น บริษัทเฮนริลมอเตอร์ หรือฟอร์ดจะมีโรงงานผลิตชิ้นส่วนต่าง ๆ ส่วนมากเป็นของตัวเอง คืออยู่ภายใต้การจัดการและระบบการเงินของบริษัทเฮนริลมอเตอร์หรือฟอร์ดเอง แต่ในญี่ปุ่นมีกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมนี้ใช้ระบบการผลิตแบบรับช่วง (sub-contracting) จากบริษัทใหญ่ไปสู่บริษัทย่อยจำนวนมาก ซึ่งมีระบบการเงินและการจัดการแยกออกจากบริษัทใหญ่โดยเด็ดขาด เช่นบริษัทโตโยต้ามอเตอร์ ของญี่ปุ่นมีเครือข่ายธุรกิจที่เป็นอิสระจากโตโยต้าแต่ผลิตชิ้นส่วนต่าง ๆ ของรถโตโยต้าอยู่เกือบ 50,000 แห่ง ธุรกิจเหล่านี้เราเรียกว่าธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลาง และโตโยต้ามอเตอร์ก็คือธุรกิจขนาดใหญ่บางที่เรียกว่าบริษัทแม่ออกแบบรถประเภทต่าง ๆ ส่งใบสั่งของไปยังบริษัทรับช่วงแล้ว ชื้อชิ้นส่วนต่าง ๆ จากธุรกิจรับช่วงมาประกอบเป็นรถเพื่อขายอีกทอดหนึ่ง กระบวนการผลิตแบบรับช่วงนี้พบอย่างแพร่หลายในญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า เสื้อผ้า เครื่องจักร ฯลฯ ส่วนมากจะใช้การรับช่วงโดยผ่านธุรกิจขนาดย่อมและกลางทั้งสิ้น (ผาสุก พงษ์ไพจิตร 2530 : 2-3)

ความสำคัญของธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลางในระบบการผลิตของอุตสาหกรรมญี่ปุ่นนั้น ประการแรกเราสามารถพิจารณาได้จากสัดส่วนที่มีมากถึงร้อยละ 90 ของธุรกิจอุตสาหกรรมทั้งหมดและด้านการจ้างงานมีมากถึง 80% ในภาคอุตสาหกรรมเกิดจากการจ้างงานของธุรกิจขนาดย่อมและกลาง นอกจากนี้ในระบบรับช่วงการผลิตทั้งหมดมีธุรกิจขนาดย่อมและกลางอยู่มากกว่าร้อยละ 70 ในปี 1981 และสัดส่วนนี้ได้เพิ่มขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา (ผาสุก พงษ์ไพจิตร 2530 : 4) ประการที่สองเป็นความสำคัญในกระบวนการผลิต คือธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนี้ก่อให้เกิดการแบ่งขั้นตอนการผลิตเป็นส่วนย่อย ๆ หลายระดับ แต่ละระดับมีระบบการเงินและการจัดการแยกออกจากกันทำให้มีความยืดหยุ่นสูงทั้งทางด้านการจัดการบุคคลและทางด้านการพัฒนาเทคโนโลยี เช่น ธุรกิจขนาดย่อม

และกลางจะใช้ระบบว่าจ้างคนงานชั่วคราว ในขณะที่ธุรกิจขนาดใหญ่ก็เป็นการว่าจ้างคนงานถาวร ดังนั้นเมื่อธุรกิจขนาดใหญ่ลดการผลิตขึ้นส่วน ธุรกิจรับช่วงขนาดย่อมก็สามารถจะลดจำนวนคนงานที่จ้างลงได้ โดยลดการว่าจ้างคนงานชั่วคราว ธุรกิจขนาดใหญ่ก็ไม่ต้องรับภาระที่จะต้องจ่ายคนงานประจำของตน ซึ่งจะทำให้เกิดการขัดแย้งกับคนงาน ภาระของการปรับตัวจะถูกกระจายไปสู่ธุรกิจรับช่วง นอกจากนี้ในการพัฒนาเทคโนโลยีนั้น ธุรกิจขนาดกลางและย่อมที่รับช่วงงานก็จะต้องพัฒนาเทคโนโลยี โดยเฉพาะของตัวเองด้วย เนื่องจากการแข่งขันกันระหว่างธุรกิจประเภทเดียวกันที่จะได้รับใบสั่งการผลิตจากบริษัทแม่มีสูงมาก ดังนั้นภาระในการพัฒนาเทคโนโลยีก็จะกระจายจากธุรกิจแม่ไปยังธุรกิจรับช่วงด้วย โดยสรุปแล้วระบบธุรกิจรับช่วงโดยธุรกิจขนาดย่อมและกลาง ช่วยทำให้เกิดความยืดหยุ่นทางด้านเทคโนโลยีและการลดต้นทุนการผลิตมากกว่าระบบการผลิตแบบรวมยอดอยู่ในธุรกิจยักษ์ใหญ่เดียวกัน (ผาสุก พงษ์ไพจิตร 2530 : 4)

จากความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของญี่ปุ่นรวมทั้งแนวโน้มในปัจจุบันที่ธุรกิจประเภทนี้ได้เริ่มเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้นตามการประเมินของกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นหรือ MITI (Ministry of International Trade and Industry) ที่ว่าธุรกิจขนาดย่อมและกลางจะลงทุนในต่างประเทศเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 50 เทียบกับธุรกิจขนาดใหญ่ที่เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 10 (ผาสุก พงษ์ไพจิตร 2530 : 1) ผู้ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องอำนาจทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นจึงควรหันมาให้ความสนใจต่อบทบาทของธุรกิจขนาดกลางและย่อมให้มากขึ้น เพราะบริษัทประเภทนี้เป็นหนึ่งในหลาย ๆ ประเภทของบริษัทข้ามชาติของญี่ปุ่นที่กำลังมีบทบาทอย่างมากในการเข้าไปลงทุนในประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน ส่วนในเรื่องของประเภทบริษัทญี่ปุ่นนั้น เราสามารถแบ่งประเภทตามมูลเหตุจูงใจให้ไปลงทุนในต่างประเทศที่แตกต่างกันไปตามสภาพและความต้องการของบริษัทนั้น ๆ โดยในการแบ่งประเภทบริษัทนี้จะ ได้หยิบยืมการจำแนกประเภทของบริษัทญี่ปุ่นของ Thomas W. Allen มาใช้ ประกอบในการอธิบายโดย Allen (1973 : 8-11) ได้แบ่งบริษัทญี่ปุ่นในต่างประเทศออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. บริษัทขนาดกลางและขนาดย่อม บริษัทประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายในการออกไปลงทุนนอกประเทศเพราะประสบกับปัญหาในประเทศตนเอง จึงออกไปหาตลาดใหม่และในอีกด้านก็เพื่อผลิตกลับมาขายยังประเทศญี่ปุ่นเองด้วย ในการดำเนินการเข้าไปลงทุนในประเทศต่าง ๆ บริษัทประเภทนี้มักพึ่งพาการบริการจากบริษัทการค้า (trading company) ในหลาย ๆ ด้าน สินค้าที่ผลิตส่วนมากจะเป็นสินค้าที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคเป็นส่วนใหญ่
  2. บริษัทขนาดใหญ่ บริษัทชนิดนี้มีความต้องการอยู่ที่วัตถุดิบในประเทศที่เข้าไปลงทุน พร้อมกับขยายตลาดสินค้าตนเข้าไปในประเทศนั้น ๆ ด้วย แต่ในการดำเนินการมักจะไม้อาศัยบริษัทการค้าเลยเพราะบริษัทใหญ่ ๆ เช่นนี้ มีหน่วยงานของตนอยู่แล้วในการดำเนินการเช่นเดียวกับบริษัทการค้า
  3. บริษัทการค้า บริษัทชนิดนี้จะเข้าไปทำหน้าที่ในการจัดการเรื่องวัตถุดิบและขายสินค้าให้กับบริษัทประเภทอื่น ๆ เวลาไปลงทุนนอกประเทศหรือในบางกรณีก็ได้เข้าไปร่วมลงทุนในกิจการนั้น ๆ เลย ที่บริษัทอื่น ๆ ต้องอาศัยบริษัทการค้าอย่างมากในการลงทุนในต่างประเทศก็เพราะ บริษัทการค้านี้มีข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับประเทศที่จะเข้าไปลงทุนในแทบทุกด้าน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาระที่จะเข้าไปลงทุน
  4. ธนาคารหรือสถาบันที่ให้การกู้ยืมเงินไปลงทุน บริษัทชนิดนี้จะเป็นผู้ให้การสนับสนุนบริษัทอื่น ๆ ในด้านการเงิน มีทั้งที่เป็นของเอกชนและของรัฐบาล ทางด้านของรัฐบาลก็ได้แก่หน่วยงานที่เป็นที่รู้จักกันดี อันได้แก่ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งญี่ปุ่น (Export-Import Bank of Japan) และ OECD หรือกองทุนเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจไพนทะเล (Overseas Economic Cooperation Fund)
- ในการศึกษาเกี่ยวกับ เรื่องการลงทุนของญี่ปุ่นในต่างประเทศนั้น การให้ความสนใจเรื่องบริษัทการค้าระหว่างประเทศของญี่ปุ่นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยทำให้เราเข้าใจถึงบทบาทของการลงทุนของญี่ปุ่นในต่างประเทศได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น (ก่อนอื่นเราควรมาทำความเข้าใจกันก่อนว่าบริษัทที่ว่าเป็นคืออะไร และทำหน้าที่อะไรในการไปลงทุนยังต่างประเทศของญี่ปุ่น)

บริษัทการค้าระหว่างประเทศ (บางกรณีก็เรียกกันว่าบริษัทค้าสารพัด : General Trading Company) คือ องค์การทางธุรกิจของประเทศญี่ปุ่นที่มีลักษณะเฉพาะตัว คือรูปแบบขององค์การทางเศรษฐกิจเช่นนี้ไม่ปรากฏในระบบเศรษฐกิจของประเทศอื่น องค์การนี้เป็นองค์การที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการหาอุปทานในการผลิตสินค้าและให้บริการแก่องค์การธุรกิจอื่น ๆ หน้าที่หลักเป็นหน้าที่เกี่ยวกับการค้าเสียเป็นส่วนใหญ่ (Katano 1981 : 85)

ขอบข่ายงานของบริษัทการค้านี้มีขอบเขตกว้างขวางมาก เราสามารถสรุปออกมาได้ 3 ประการ (Katano 1981 : 85-87) ดังนี้

1. บริษัทการค้าจะเป็นตัวคอยควบคุมสินค้าหลายชนิดและหลายระดับตั้งแต่วัตถุดิบจนถึงสินค้าสำเร็จรูป ที่สามารถทำเช่นนั้นได้เพราะบริษัทการค้ามีเงินทุนจำนวนมาก และมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมในข่ายงานอย่างมากมาย นอกจากนี้จะเป็นผู้ค้าสินค้าต่าง ๆ แล้ว บริษัทการค้ายังเข้าไปจัดการในเรื่อง

- การพัฒนาชุดค้นทรัพยากร
- การแปรรูปวัตถุดิบรวมทั้งการผลิตสินค้าขั้นประกอบและสินค้าสำเร็จรูป
- การธนาคาร ประกันภัย
- การก่อสร้าง
- การขนส่ง
- การให้บริการทั้งบริษัทในประเทศญี่ปุ่นและบริษัทต่างประเทศที่ทำการค้าด้วย

จากความหลากหลายนี้ทำให้บริษัทการค้ามีบริษัทลูกที่แตกตัวออกไปมากมายเพื่อรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของบริษัท

2. บริษัทการค้ายังมีหน้าที่จัดการด้านการตลาดให้กับบริษัทที่ว่าจ้าง ที่สามารถทำเช่นนั้นได้เป็นเพราะมีการสั่งสมอันยาวนานในเรื่องของความเข้าใจประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสารที่บริษัทครอบครองอยู่ก็เกิดจากการสั่งสมมาตั้งแต่ต้น ดังนั้นสถานะของบริษัทจึงมิได้เป็นแค่ผู้จัดจำหน่ายสินค้าธรรมดาเท่านั้น เพราะถ้าพิจารณาให้ถี่จะเห็นว่าบริษัทการค้าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาระบบการตลาดเลขที่เดียว

3. บริษัทการค้ามีสถานะเป็นผู้จำหน่ายและบอกเหตุในเรื่องสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ เช่น จากการศึกษาข้อมูลข่าวสารมาก ทำให้รู้เทคนิคในการค้าขายอันจะนำมาซึ่งผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และจะมีการพัฒนาระบบการผลิตและจัดจำหน่ายที่ดียิ่งขึ้น ด้วยคุณสมบัติดังกล่าวจึงทำให้บริษัทการค้าฯ เข้าไปมีบทบาทอย่างมากต่อการลงทุนในต่างประเทศของญี่ปุ่น

ในด้านปริมาณการลงทุนของบริษัทการค้าฯ นั้น บริษัทได้เข้าไปมีส่วนในการลงทุนของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศอาเซียนถึงร้อยละ 21.8 ในขณะที่การลงทุนทั้งหมดมี 1,087 ราย 414 รายเป็นการลงทุนที่มีบริษัทการค้าฯ เข้าไปร่วมทุนด้วย (Katano 1981 : 90)

บริษัทการค้าระหว่างประเทศที่ดำเนินกิจการอยู่ในประเทศไทยปัจจุบันนี้ตามสถิติเมื่อปี 1974 มีมากถึง 59 บริษัท บางบริษัทได้เปิดดำเนินการมาก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง บริษัทการค้าที่มีขนาดใหญ่ขึ้นส่วนมากจะลงทุน โดยไม่ร่วมทุนกับใครเลยยกเว้นพวกบริษัทการค้าที่มีขนาดย่อมเท่านั้นที่มีการร่วมทุนกับฝ่ายไทย (Katano and Phitaya Smutrakalin 1976 : 15-18) การเข้ามาร่วมทุนนี้มีในทุกภาคธุรกิจ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมแล้วบริษัทการค้าฯ ได้เข้ามาร่วมลงทุนในการผลิตสินค้าหลายประเภท สัดส่วนการถือหุ้นมีตั้งแต่ว้อยละ 10 ไปจนถึงร้อยละ 78 (Kudo 1982 : 42)

ในด้านการค้านี้บริษัทการค้ามีบทบาทอย่างมากในการเป็นผู้นำเข้าและส่งออกของประเทศไทย จากการสำรวจของหอการค้าญี่ปุ่นพบว่า มูลค่าการส่งออกโดยบริษัทการค้าระหว่างประเทศนี้คิดเป็นร้อยละ 18 ของมูลค่าการส่งออกรวมของไทย ในช่วงปี 1979-1980 และตามกฎหมายธุรกิจต่างด้าวนั้น (The Alien Business Law) ห้ามบริษัทที่มีหุ้นส่วนใหญ่เป็นของต่างชาติดำเนินธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้นบริษัทการค้าระหว่างประเทศจึงหันไปลงทุนร่วมกับเอกชนไทย แต่การควบคุมกิจการก็ยังอยู่ในมือของชาวญี่ปุ่นอยู่ดี (จุลชีพ ชินวรรณโนและสมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย, ในบัญญัติ สุรการวิทย์, บรรณาธิการ, 2523 : 111)

บทบาทของบริษัทการค้าระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในประเทศไทยนั้นได้แทรกซึมเข้าไปทั่วทุกภาคเศรษฐกิจของไทยอย่างมั่นคง แม้ว่าในบางแห่งจะมีการยอมรับกันในด้านประโยชน์ของบริษัทการค้าต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่สิ่งที่จะปฏิเสธไม่ได้ก็คือบทบาทอันมากมายในทุก ๆ ด้านของบริษัทการค้าฯ ในประเทศไทยนั้นย่อมแสดงถึงอิทธิพล

ของญี่ปุ่นในระบบเศรษฐกิจไทย ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจเท่านั้นแต่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นด้วยที่ฝ่ายแรกมีที่ท่าว่าจะถูกรอบงำทางเศรษฐกิจจากฝ่ายหลังและสถานะเช่นนี้ก็ได้รับการพิสูจน์มาแล้วในประวัติศาสตร์ที่เกิดขบวนการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นในประเทศไทย และในปัจจุบันปัญหาดังกล่าวก็ยังมีได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นแต่ประการใดเลย

มูลเหตุจูงใจต่อการลงทุนของญี่ปุ่น

การที่จะชี้ให้เห็นถึงสาเหตุหรือแรงจูงใจที่มีอิทธิพลสำคัญในการตัดสินใจไปลงทุนในต่างประเทศนั้น เราอาจพิจารณาได้จากลักษณะของการลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นที่เข้าไปลงทุนในประเทศต่าง ๆ อยู่แล้ว ว่าระยะที่ผ่านมาเป็นการลงทุนด้านใดมุ่งใช้ผลผลิตไปในทางใด ซึ่งในส่วนนี้จะได้นำเอาบทสรุปของการศึกษาของ MITI ที่จำแนกเหตุผลของบริษัทญี่ปุ่นที่ไปลงทุนในต่างประเทศที่ทำโดยวิวัฒน์ชัย อัดถากร (2516 : 12-14) มาใช้อธิบายประกอบ เหตุผลของบริษัทญี่ปุ่นที่ไปลงทุนในต่างประเทศแบ่งออกได้เป็น 8 ลักษณะคือ

1. เพื่อขายสินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่นในประเทศที่เข้าไปลงทุน ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะของบริษัทที่ตั้งขึ้นเพื่อจำหน่ายสินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่น เช่น บริษัทการค้า
2. เพื่อแสวงหาตลาดใหม่ที่ต้องหาตลาดใหม่ก็เพราะบริษัทต้องการลดข้อเสียเปรียบของสินค้าญี่ปุ่นที่ส่งออกในแง่ของต้นทุนการผลิต ซึ่งต้องแข่งขันกับสินค้าที่ผลิตในประเทศนั้น
3. เพื่อรักษาตลาดในประเทศที่เข้าไปลงทุน ในข้อนี้บริษัทมีความต้องการที่จะจัดซื้อวัตถุดิบทางภาษีและนำเข้าสินค้าญี่ปุ่น จึงเข้าไปผลิตขายในประเทศนั้นเสียเลยเพื่อรักษาตลาด
4. เพื่อขยายตลาดในประเทศที่เข้าไปลงทุน ในข้อนี้มักเป็นสิ่งต่อเนื่องจากเหตุผลในข้อ 3
5. เพื่อส่งสินค้าประเภทเครื่องจักรจากญี่ปุ่นไปยังบริษัทต่าง ๆ ที่ลงทุนในประเทศนั้น ๆ

6. เพื่อส่งสินค้าประเภทวัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูป (half-finished goods) ไปยังบริษัทต่าง ๆ ที่ลงทุนในประเทศนั้น ๆ
7. เพื่อส่งสินค้าที่ผลิตในประเทศที่เข้าไปลงทุนไปขายยังประเทศที่ 3
8. เพื่อส่งสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศที่เข้าไปลงทุนกลับไปขายยังประเทศที่ขึ้นจากเหตุผลทั้ง 8 ข้อนี้ เราสามารถสรุปจุดมุ่งหมายของบริษัทญี่ปุ่นในการออกไปลงทุนในต่างประเทศได้เป็น 3 ประเภท (วิวัฒน์ชัย อัดถากร 2516 : 15) คือ

1. ประเภทที่มุ่งด้านตลาด (market oriented type) เป็นที่น่าสังเกตว่าการลงทุนของบริษัทประเภทนี้จะมุ่งด้านการจำหน่ายสินค้าให้มีปริมาณสูงขึ้น

2. ประเภทที่มุ่งจะได้ทรัพยากร (resources-securing oriented type) ในประเภทนี้นอกจากจะใช้ทรัพยากรและวัตถุดิบของประเทศที่เข้าไปลงทุนแล้วยังมีการส่งวัตถุดิบกลับไปยังญี่ปุ่นเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมบางประเภทของญี่ปุ่นด้วย

3. ประเภทที่มุ่งจะได้ใช้แรงงาน (labour-utilizing type) เนื่องจากอุปทานด้านแรงงานของญี่ปุ่นขาดแคลน แม้ว่าจะได้มีการใช้แรงงานสตรีในอุตสาหกรรมหลายประเภทแต่อุปทานของแรงงานก็มีปริมาณไม่พอเพียงกับอุปสงค์ของแรงงานที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง เนื่องจากการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรมในประเทศ บริษัทญี่ปุ่นจึงไปลงทุนในต่างประเทศโดยมุ่งหวังจะได้ใช้แรงงานที่มีเหลือเฟือในบางประเทศและมีอัตราค่าจ้างต่ำด้วย

ในช่วงเวลาเดียวกับที่ MITI ทำการศึกษาถึงเหตุผลของบริษัทญี่ปุ่นในการไปลงทุนยังต่างประเทศและได้ข้อสรุปออกมาตามข้างต้นนั้น สภาการค้าทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและของญี่ปุ่นเองก็มีส่วนอย่างมากในการผลักดันบริษัทเหล่านั้นให้ออกไปลงทุนในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 (Katano 1978 : 3) กล่าวคือ

1. ในช่วงปลายทศวรรษ 1960 ภาวะดุลการชำระเงินของญี่ปุ่นเองอยู่ในสภาพที่เกินดุลอย่างมาก ทำให้มีเงินทุนสำรองเหลือในรูปของเงินตราต่างประเทศจำนวนมาก ซึ่งสามารถทำให้ญี่ปุ่นสามารถนำเงินเหล่านั้นมาใช้ในการลงทุนในต่างประเทศได้ เมื่อมองในอีกด้านญี่ปุ่นมีความจำเป็นที่จะต้องระบายนเงินตราต่างประเทศเหล่านั้นออกไปนอกประเทศ

เสียบ้าง เพราะการกักเงินตราต่างประเทศไว้เป็นจำนวนมากจะทำให้ค่าของเงินเยนสูงเกินไป

2. รัฐบาลญี่ปุ่นได้เพิ่มปริมาณเงินตราภายในประเทศขึ้นเพราะกลัวว่าจะเกิดภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากค่าเงินเยนที่สูงเกินไป ซึ่งการเพิ่มปริมาณเงินเยนออกมาเช่นนี้จึงก่อให้เกิดสภาพคล่องมากขึ้นในการนำเงินไปลงทุนยังต่างประเทศ

3. ในช่วงปี 1969-1972 กฎข้อบังคับเกี่ยวกับการเข้าไปลงทุนในประเทศต่าง ๆ ได้ถูกยกเลิกไป เพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศได้อย่างเสรี รวมทั้งรัฐบาลญี่ปุ่นก็มีนโยบายส่งเสริมการออกไปลงทุนยังต่างประเทศเพื่อบรรเทาภาวะค่าเงินเยนที่ถดถอยสูงขึ้น

4. ค่าของเงินเยนที่ถดถอยสูงขึ้นทำให้การแข่งขันกันของอุตสาหกรรมญี่ปุ่น เป็นไปด้วยความยากลำบากทำให้มีความจำเป็นต้องออกไปสร้างฐานการผลิตยังต่างประเทศ เพื่อสร้างรายได้เปรียบในการผลิต

จากที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นสภาวะที่เอื้ออำนวยและจูงใจให้บริษัทญี่ปุ่นไปลงทุนยังต่างประเทศของบริษัทญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษ 1970 แต่จากการสังเกตจากรายปริมาณการลงทุนของญี่ปุ่น (ในตารางที่ 2) รวมทั้งการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการลงทุนของญี่ปุ่นในต่างประเทศ พบว่าระลอกของการลงทุนไปยังต่างประเทศของญี่ปุ่นนั้นได้เกิดขึ้นอีกครั้งในช่วงกลางทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ดังนั้นในส่วนต่อไปจะเป็นการอธิบายเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจหรือสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการลงทุนของญี่ปุ่นในต่างประเทศระลอกใหม่นี้ว่าประกอบไปด้วยสิ่งใดบ้าง

การลงทุนจากญี่ปุ่นระลอกใหม่ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ เราพอจะสรุปสาเหตุสำคัญ (สมศักดิ์ แด่มบุญเลิศชัย, 2530 : 6-8) ได้ดังนี้คือ

1. ตั้งแต่เดือนกันยายน 1985 เป็นต้นมาค่าเงินเยนได้ถดถอยลงอย่างรวดเร็วจาก 245 เยนต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ มาเป็นราว 150 เยน คือสูงขึ้นประมาณร้อยละ 40 การที่ค่าเงินเพิ่มขึ้นอย่างนี้ทำให้การผลิตในญี่ปุ่นต้องประสบกับปัญหาต้นทุนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กิจการต่าง ๆ ของญี่ปุ่นที่ได้รับผลกระทบเช่นนี้จึงต้องหากทางหันไปลงทุนในต่างประเทศเพื่อความอยู่รอด โดยเฉพาะกิจการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมเริ่ม

มองเห็นว่าการย้ายแหล่งผลิตสินค้า ไปสู่ประเทศที่มีค่าเงินต่ำกว่าเป็นหนทางสำคัญอย่างหนึ่ง ในการลดต้นทุนการผลิตและการจัดจำหน่าย

2. รัฐบาลญี่ปุ่นเองก็สนับสนุนการลงทุนของบริษัทในประเทศของตน ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการบรรเทาปัญหาการล้มละลายและการว่างงานแล้วยังเป็นการช่วยให้การปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น ไปสู่อุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยี และมีมูลค่าเพิ่มสูง เป็นไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น การออกไปลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นจะมีส่วนกระตุ้นการส่งออกสินค้าด้านเครื่องจักรกลและชิ้นส่วนที่ญี่ปุ่นยังคงมีความได้เปรียบในการผลิตด้วย

3. มีการส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศของรัฐบาลญี่ปุ่น เพื่อลดแรงกดดันต่อการเพิ่มค่าเงินเยน เพราะจะทำให้การเกินดุลชำระเงินลดลงไปชั่วขณะหนึ่ง เท่ากับเป็นการลดภาระการปรับตัวทางเศรษฐกิจไปได้บ้าง

4. การลงทุนของญี่ปุ่นในต่างประเทศ จะช่วยลดแรงกดดันทางด้านการกีดกันทางการค้าจากประเทศอื่น ๆ เช่น จากสหรัฐอเมริกา และประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เพราะสินค้าส่วนหนึ่งจากญี่ปุ่นจะย้ายไปผลิตในประเทศเหล่านั้น อันจะส่งผลทำให้การส่งออกของสินค้าญี่ปุ่นบางชนิด เช่น รถยนต์ และเครื่องไฟฟ้า ไปสู่ประเทศเหล่านั้นลดต่ำลงชั่วคราว (กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ เพื่ออาศัยโควตาของประเทศที่รับทุนในการส่งสินค้าไปขายยังประเทศที่ 3 นั้นเอง : ผู้เขียน)

5. การลงทุนบางส่วนของญี่ปุ่นยังเป็นไปด้วยมูลเหตุจูงใจที่มีแต่เดิม คือช่วยให้ญี่ปุ่นแสวงหาวัตถุดิบที่จำเป็นได้ในราคาถูก และอาจถึงกับควบคุมแหล่งวัตถุดิบเหล่านั้นได้และเป็นการเคลื่อนย้ายการผลิตอุตสาหกรรมส่วนที่ต้องใช้แรงงานมาก ไปสู่ประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานถูกกว่า

ในด้านของอุตสาหกรรมหรือธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของญี่ปุ่นที่เข้าร่วมอยู่ในระลอกใหม่ของการลงทุนในต่างประเทศรวมทั้งมีการระงุดตัวของการลงทุนอยู่ในประเทศทางเอเชียก็มีสาเหตุหลักคือการลงทุนในต่างประเทศซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้คือ

1. อุตสาหกรรมส่วนหนึ่งมีการใช้แรงงานมากต่อหน่วยลงทุนจึงเน้นการลงทุนในประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำ
2. กิจการบางส่วนมาพร้อมกับการต่อเนื่องคือเป็น subcontractor ที่มา

กับ contractor ที่มีอยู่เดิมเพื่อการผลิตชิ้นส่วนหรืออุปกรณ์ให้แก่ อุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น ในอุตสาหกรรมรถยนต์ เครื่องไฟฟ้าและเครื่องจักรกล

3. ความต้องการในการเข้าไปถึงแหล่งวัตถุดิบ เช่น ในอุตสาหกรรมอาหาร

4. ความต้องการครอบครองตลาด นอกจากตลาดในประเทศที่ไปลงทุนแล้วยังใช้ในการผลิตเพื่อเป็นฐานในการส่งออก ไปยังประเทศที่สามหรือ ไปยังประเทศตัวเอง

ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งจูงใจที่ทำให้บริษัทญี่ปุ่นออกมาลงทุนยังต่างประเทศ ซึ่งเมื่อมองย้อนกลับมาดูศักยภาพของประเทศไทยในการเป็นแหล่งลงทุนของญี่ปุ่นแล้วเราก็อาจจะสรุปเหตุผลสำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นมาลงทุนในประเทศไทย ได้คือ

1. เหตุผลทางด้านการตลาด ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีภาวะของการบริโภคสินค้าของญี่ปุ่นสูงกว่าสินค้าจากประเทศอื่นที่เห็นได้ชัด เช่น รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องยนต์ เครื่องจักร และสินค้าทั่วไปที่เป็นการใช้เทคโนโลยีของญี่ปุ่น ดังนั้นในการเข้ามาลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยจึงเป็นไปได้อย่างยิ่งที่จะเป็นการเข้ามาเพื่อเป้าหมายในการรักษาตลาดของตนในต่างประเทศ ซึ่งย่อมจะทำให้มีความได้เปรียบในการผลิตมากขึ้น เพราะไม่ต้องผ่านมาตรการการกีดกันทางการค้า เช่น ภาษี ฯลฯ อันจะนำมาซึ่งการสามารถขายสินค้าของตนได้ในราคาถูกลง ผลที่ตามมาก็คือการรักษาตลาดการบริโภคสินค้าของตนภายในประเทศไทยไว้ได้หรือการขยายตลาดก็จะเป็นไปได้ง่ายกว่าการที่จะผลิตในญี่ปุ่นและส่งมาขายในประเทศไทย

2. เหตุผลทางด้านทรัพยากรเมื่อเปรียบเทียบประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยแล้วนับว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความมั่งคั่งทางทรัพยากรธรรมชาติมากกว่าญี่ปุ่น ดังนั้นการเข้ามาลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยที่เป็นการลงทุนเกี่ยวกับการขุดค้น ขี้เถ้า หรือ อาศัยทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตสินค้าของตน เช่น ในอุตสาหกรรมโลหะหนัก เซรามิกส์ หรือแม้แต่อุตสาหกรรมเกษตร จึงมีจุดมุ่งหมายในการที่จะย้ายแหล่งผลิตเข้ามาใกล้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น อันจะนำมาซึ่งการเข้าถึงและควบคุมปัจจัยการผลิตได้ดีกว่าการนำเข้าทรัพยากรเหล่านั้นเข้าไปผลิตในญี่ปุ่นเสียเองและโดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรมอาหารหรืออุตสาหกรรมเกษตรมีแนวโน้มที่จะเป็นการผลิตเพื่อส่งกลับไปขายยังประเทศญี่ปุ่นเองซึ่งในประเทศญี่ปุ่นเองนั้นขาดแคลนทรัพยากรทางด้านเกษตรอันเนื่อง

มาจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมต้องปรับตัวให้หดตัวลงเพื่อรองรับการขยายตัวดังกล่าว

3. เหตุผลทางด้านแรงงานดังที่กล่าวมาในข้อที่แล้วว่าญี่ปุ่นนั้น เป็นประเทศที่มีการพัฒนาทางภาคอุตสาหกรรมอย่างเต็มที่แล้วและจากการขยายตัวและการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้เองที่ส่งผลให้ค่าจ้างแรงงาน ค่าครองชีพ สูงขึ้นจนในการผลิตสินค้าที่จำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมาก (labour intensive industry) เช่น อุตสาหกรรมทอผ้า หรือสินค้าหัตถอุตสาหกรรมทั่วไป (manufacturing industry) มีความจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายตัวเองมายังแหล่งผลิตใหม่ที่มีอุปทานทางด้านแรงงานอย่างมากมายและราคาถูก และในอุตสาหกรรมดังกล่าวของญี่ปุ่นที่มาลงทุนในประเทศไทยจึงเป็นไปได้อย่างยิ่งที่จะเข้ามาเพื่ออาศัยตลาดแรงงานในประเทศไทย ซึ่งแรงงานไร้ฝีมือมีอยู่อย่างมากมายอันเป็นผลมาจากการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมของรัฐบาลและความล้มเหลวในการผลิตของภาคเกษตรกรรม ในชนบทและแรงงานที่ละทิ้งภาคเกษตรนี้เองที่กลายมาเป็นสิ่งดึงดูดในแง่ของการจ้างงานราคาถูกให้บริษัทญี่ปุ่นมาลงทุนในไทย

4. เหตุผลทางด้านสภาพคล่องของการลงทุนข้ามชาติ เราจะเห็นได้ว่ารัฐบาลไทยตลอดเวลาที่ผ่านมา ได้มีการเปิดโอกาสและให้สิทธิพิเศษอย่างมากมายแก่นักการลงทุนชาวต่างชาติดังได้กล่าวมาอย่างละเอียดแล้วในข้างต้น ซึ่งสภาพที่เปิดกว้างเช่นนี้เราข่อมปฏิเสธไม่ได้ว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากที่ทำให้บริษัทญี่ปุ่นเลือกที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศไทย เพราะนอกจากบริษัทของญี่ปุ่นจะมีความได้เปรียบแบบผูกขาดในด้านการตลาดเทคโนโลยี เงินทุนต่อบริษัทในประเทศไทยตามทฤษฎี oligopolistic แล้ว บริษัทของญี่ปุ่นยังจะได้อาศัยสิทธิพิเศษเหล่านั้นในการสร้างความเป็นต่อทางธุรกิจเพิ่มขึ้นอีกด้วย

การร่วมทุนในการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทย

การลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมมักอยู่ในรูปของการร่วมลงทุนกับนักธุรกิจไทย (Japanese-Thai Joint Venture) เป็นส่วนใหญ่ตั้งแต่ปี 1960 จนถึงสิ้นปี 1988 ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่ได้รับการส่งเสริมถึง 233 กิจการ และมีกิจการที่รับบัตรส่งเสริมไปแล้วแต่ยังไม่เปิดดำเนินการ

อีก 179 กิจการรวมเป็น 412 กิจการ ในจำนวนนี้แทบทั้งหมดเป็นกิจการที่อยู่ในรูปของการถือหุ้นร่วมระหว่างญี่ปุ่นกับไทยและมีชาติอื่นมาร่วมทุนด้วยอีกเล็กน้อย จนถึงปลายปี 1988 ทุนเรือนหุ้นโดยเฉลี่ย (สำหรับกิจการร่วมลงทุนซึ่งได้รับการส่งเสริม) ที่เป็นของชาวญี่ปุ่นนั้น คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 57.2 อีก 39.4 และ 3.4 เป็นการถือหุ้นเฉลี่ยโดยคนไทยและของชาติอื่นตามลำดับ (ดูตารางที่ 5) สัดส่วนของทุนเรือนหุ้นโดยเฉลี่ยในกิจการร่วมทุนกับฝ่ายไทยนี้สังเกตได้ว่าเพิ่มขึ้นตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากทุนเรือนหุ้นเฉลี่ยของชาวญี่ปุ่นจนถึงปี 1983 มีเพียงร้อยละ 38.0 และเป็นของฝ่ายไทยถึง 59.8 ที่เหลืออีก 2.2 เป็นของชาติอื่น ๆ ที่ร่วมลงทุนนับว่าสัดส่วนของทุนญี่ปุ่นได้เพิ่มขึ้นเกือบร้อยละ 20 ในช่วงเวลาแค่ 5 ปี (ดูตาราง 6)

ลักษณะของการเข้ามาร่วมลงทุนกับฝ่ายไทยของนายทุนญี่ปุ่นเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง โดยเฉพาะแง่ของเหตุผลของฝ่ายญี่ปุ่นในการที่นิยมการลงทุนในรูปแบบของการลงทุนร่วมกับฝ่ายไทยแทนที่จะลงทุนเองทั้งหมดและเหตุผลหรือแรงจูงใจของฝ่ายนายทุนไทยที่ตัดสินใจลงทุนร่วมกับชาวญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะตามทฤษฎีการลงทุนทางตรงแบบ Oligopolistic ของ Hymer ที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 นั้น บริษัทจากต่างชาติที่เข้ามาลงทุน จะมีความได้เปรียบผูกขาดเหนือกว่านักลงทุนในท้องถิ่นในด้านการตลาด เทคโนโลยี วงจรการผลิต และการตัดทวงผลกำไรจากการอาศัยกลไกของราคาโอน (transfer pricing) ดังนั้นจึงไม่มีเหตุผลที่บริษัทจากต่างชาติจะต้องเข้ามาลงทุนในรูปแบบของการลงทุนร่วมกับนายทุนท้องถิ่น และยิ่งไปกว่านั้นผลประโยชน์ของนายทุนท้องถิ่นอาจแตกต่างกับผลประโยชน์ของนักลงทุนชาวต่างชาติ อันจะนำมาซึ่งความขัดแย้งได้ ในกรณีที่อำนาจในการตัดสินใจถูกทอนลงโดยหุ้นส่วนในท้องถิ่น (Somsak Tambunlertchai, in Medhi Krongkaew, ed., 1980 : 290)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าบริษัทจากต่างชาติที่เข้ามาลงทุนนั้นน่าจะมีแนวโน้มในการลงทุนเองทั้งหมด แต่จากข้อเท็จจริงทางสถิติได้บอกให้เราทราบว่าบริษัทญี่ปุ่นนั้น เข้ามาลงทุนในรูปแบบของการลงทุนร่วมกับฝ่ายไทยเสียเป็นส่วนใหญ่และมีแนวโน้มในปริมาณเงินทุนสูงมากขึ้นทุกที ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้สูงที่ทั้งนายทุนฝ่ายญี่ปุ่นและฝ่ายไทยเห็นประโยชน์หรือข้อดีอันจะเกิดขึ้นจากการลงทุนในรูปแบบดังกล่าว และประโยชน์ที่ต่างฝ่ายต่างคาดหวัง

ที่มา : คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

64

	จำนวน บริษัท	ทุน	ทุน	มูลค่าลงทุน		มูลค่าอื่น ๆ		มูลค่าอื่น		
		ที่ จดทะเบียน (1,000 น.)	จดทะเบียน (1,000 น.)	จำนวน (1,000 น.)	%	จำนวน (1,000 น.)	%	จำนวน (1,000 น.)	%	
A. บริษัทที่ได้รับบัตรส่งเสริมและเปิดดำเนินการแล้ว										
ประเภท :										
1. ผลิตภัณฑ์ผ้าเคส	34	3,674,701	701,500	264,542	37.7	8,230	1.2	428,728	61.1	
2. โทษและเซรามิกส์	28	8,246,243	1,602,000	588,639	36.7	47,815	3.0	966,546	60.3	
3. เคมีภัณฑ์	24	7,690,114	1,500,616	667,363	37.8	15,375	1.0	917,880	61.2	
4. เครื่องจักร อุปกรณ์ไฟฟ้า	69	25,493,056	4,584,690	3,394,914	74.1	236,255	5.1	954,521	20.8	
5. อื่น ๆ	71	11,527,673	3,482,476	1,903,800	54.7	98,149	2.8	1,480,526	42.6	
6. บริการ	7	973,879	281,832	85,832	30.6	-	-	-	-	
	233	57,606,686	12,152,601	6,506,090	56.0	404,822	3.3	4,942,689	40.7	
B. บริษัทที่ได้รับบัตรส่งเสริมแต่ยังไม่เปิดดำเนินการ										
ประเภท :										
1. ผลิตภัณฑ์ผ้าเคส	15	941,255	771,000	656,680	85.0	8,000	1.0	107,320	14.0	
2. โทษและเซรามิกส์	19	3,680,093	838,100	507,244	67.7	16,366	1.9	254,490	30.4	
3. เคมีภัณฑ์	6	4,015,121	560,000	289,462	48.1	36,808	6.6	253,732	45.3	
4. เครื่องจักร อุปกรณ์ไฟฟ้า	64	16,629,506	4,385,764	2,856,023	65.1	203,612	4.6	1,327,129	30.3	
5. อื่น ๆ	72	10,250,494	3,526,603	1,612,603	45.7	94,423	2.7	1,819,129	51.6	
6. บริการ	3	632,060	100,000	19,800	19.8	-	-	80,200	80.2	
	179	36,088,499	10,181,019	5,979,812	58.7	359,207	3.5	3,842,000	37.8	
	412	93,694,165	22,333,620	12,784,902	57.2	764,029	3.4	8,784,689	39.4	

ตารางที่ 8 การกระจายตัวปีละครั้ง 1990 - ธันวาคม 1993

หน่วย : ล้านบาท/ปีละครั้ง

	ปี 1990	ปี 1991		ปี 1992		ปี 1993			
		จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%		
A. บริษัทที่ได้รับรางวัลเหรียญเงิน									
ประเภท :									
1. ผลิตภัณฑ์เงินฝาก	25	3,469,780	623,600	186,000	26.7	8,230	1.6	328,639	62.8
2. โบนัส-เช่าซื้อ	20	6,227,180	1,306,000	447,624	24.3	47,615	3.7	809,661	62.0
3. เงินปันผล	20	7,083,450	1,283,730	462,197	26.8	11,768	.9	860,831	63.6
4. เครื่องจักร อุปกรณ์	40	10,384,035	1,273,330	586,974	48.8	21,366	1.7	666,661	51.6
5. อื่น ๆ	37	8,588,940	1,682,475	622,050	37.0	37,669	2.2	1,022,366	68.0
6. บริการ	4	130,870	41,000	11,290	27.6	-	-	29,710	72.6
	169	35,772,291	6,179,141	2,346,618	38.0	128,677	2.0	2,706,968	68.0
B. บริษัทที่ได้รับรางวัลเหรียญเงินไม่เข้าบัญชี									
ประเภท :									
1. ผลิตภัณฑ์เงินฝาก	2	20,300	3,000	2,350	38.7	-	-	3,730	61.3
2. โบนัส-เช่าซื้อ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. เงินปันผล	1	1,500	1,000	450	49.0	-	-	510	61.0
4. เครื่องจักร อุปกรณ์	6	1,212,151	177,000	90,600	51.1	-	-	88,500	48.9
5. อื่น ๆ	3	276,200	79,200	8,378	10.0	13,490	17.0	67,332	72.4
6. บริการ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	11	1,516,637	262,200	101,718	38.8	13,490	6.1	148,072	68.5
รวม	180	37,288,928	6,441,341	2,448,336	38.0	142,167	2.2	2,855,040	69.8

นั้น อาจจะแตกต่างกันแต่อย่างไรเสียก็คงจะมีความสอดคล้องกันในระดับหนึ่งพอที่จะทำให้เกิดการร่วมลงทุนจากทั้ง 2 ฝ่ายได้ และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ได้พบว่า ได้มีผลงานวิจัยซึ่งเป็นการสำรวจทัศนคติและประสบการณ์ของผู้ร่วมทุนฝ่ายไทยในการร่วมลงทุนกับญี่ปุ่นสำรวจโดย ดร.สุระ สนิทธานนท์ และ ดร.ชัชชัย ชงกิตติกุล ในปี 1977 และผลงานวิจัยเรื่องทัศนคติและประสบการณ์ของผู้ร่วมทุนฝ่ายญี่ปุ่นในการร่วมลงทุนกับไทยสำรวจโดยนางภรณ์ กาญจนพรรค์ ในปีเดียวกัน ผลการสำรวจทั้ง 2 รายถูกรวบรวมโดย Somsak Tambunlertchai (in Medhi Krongkaew, ed., 1978 : 292-298) ให้บรรยายเกี่ยวกับเหตุผลของทั้งนายทุนญี่ปุ่นและนายทุนไทยในการเข้าร่วมทุนกัน (ผลสำรวจทัศนคติของทางฝ่ายญี่ปุ่นส่วนนี้แสดงอยู่ใน ตารางที่ 7)

จากงานดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปเหตุผลสำคัญของทางฝ่ายญี่ปุ่นที่เลือกลงทุนร่วมกับฝ่ายไทยได้คือ

1. เพื่อที่จะ ได้มาซึ่งการยอมรับจากคนไทยและรัฐบาล ไทย
2. มีความมุ่งหวังที่จะ ได้รับประโยชน์จากฝ่ายนายทุนไทยที่มีความคุ้นเคยกับสภาพตลาด ในท้องถิ่น และหวังประโยชน์จากความคุ้นเคยของนายทุนไทยที่ต่อกรบริการจากภาครัฐเป็นอย่างดี
3. เพราะมีความต้องการขายสินค้าและสินค้าขึ้นประกอบให้แก่ฝ่ายไทย
4. หวังที่จะ ได้ประโยชน์จากนายทุนไทยที่มีความคุ้นเคยต่อตลาดแรงงานในประเทศ
5. การเข้าร่วมทุนกับฝ่ายไทยจะทำให้สามารถ ไล่ตามคู่แข่งในการลงทุนได้ในเวลาอันรวดเร็ว

เหตุผลที่แสดงในตารางที่ 7 ในเรื่องของการกระจายความเสี่ยง การเพิ่มปริมาณเงินทุนหรือความต้องการมีประสิทธิภาพในการเข้าถึงวัตถุดิบต้น ทางญี่ปุ่นเห็นว่าไม่ใช่เหตุผลสำคัญในการร่วมทุนกับฝ่ายไทย

จากการสำรวจนี้ เราจะเห็นว่าทางฝ่ายญี่ปุ่นให้ความสำคัญเป็นพิเศษเกี่ยวกับเรื่องภาพพจน์ของตนที่จะ ได้รับการยอมรับจากคนไทยทั่วไป และวิธีที่ต่ออย่างหนึ่งก็คือการประกอบธุรกิจร่วมกับคนไทย ในหลายกรณีผู้ร่วมทุนฝ่ายไทยมีประโยชน์ต่อฝ่ายญี่ปุ่นในแง่ของการให้

ประเภท	มูลค่าเงินลงทุน				จำนวน คำตอบ
	สำคัญ มาก	สำคัญ	ไม่สำคัญ	ไม่สำคัญ เลย	
	สำคัญ มาก	สำคัญ	ไม่สำคัญ สำคัญ	ไม่สำคัญ เลย	
เพื่อขายสินค้าและสินค้าประกอบ ให้แก่ตลาด ในประเทศไทย	7	3	7	4	1
เพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่ง เงินเพิ่มเติม	2	4	7	10	1
เพื่อลดความเสี่ยง ในเชิงธุรกิจ	2	6	5	8	1
เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อได้เปรียบลงทุน ได้ในเวลาอันรวดเร็ว	2	8	5	6	1
เพื่ออาศัยประโยชน์จากผู้ร่วมลงทุนชาวไทยที่มีความคุ้นเคยกับ สภาพตลาดแรงงาน ในท้องถิ่น	3	10	6	2	1
เพื่ออาศัยประโยชน์จากผู้ร่วมลงทุนชาวไทยที่มีความคุ้นเคย กับสภาพตลาดและการปฏิบัติงาน ในท้องถิ่น	7	9	4	1	1
เพื่ออาศัยประโยชน์จากผู้ร่วมลงทุนชาวไทยที่มีความคุ้นเคย กับการบริการจากภาครัฐ	7	8	5	1	1
เพื่ออาศัยประโยชน์จากผู้ร่วมลงทุนชาวไทยที่มีความคุ้นเคย กับแหล่งเงินลงทุน ในท้องถิ่น	4	5	8	4	1
เพื่ออาศัยประโยชน์จากผู้ร่วมลงทุนชาวไทยที่มีความคุ้นเคย กับแหล่งวัตถุดิบ ในท้องถิ่น	1	5	9	6	1
เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากประชาชนและรัฐบาลไทย	9	11	2	-	-
อื่น ๆ (โปรดระบุ)	-	-	-	-	22

Source : Medhi Krongkaew, ed., Current development in Thai- Japanese Economic Relations :
Trade and investment Bangkok, Thammasat University Press, 1980.

ตารางที่ 8. เหตุผลที่นักลงทุนชาวไทยเข้าร่วมหุ้นกับนักลงทุนชาวญี่ปุ่น

เหตุผล	สำคัญ	สำคัญ	ไม่ค่อย	ไม่สำคัญ	คำตอบ
	มาก		สำคัญ	เลย	
เพื่อปกป้องส่วนแบ่งตลาดที่มีอยู่เดิม	10	9	5	7	12
เพื่อเพิ่มการขยายวัตถุดิบหรือสินค้าที่ประกอบ					
ให้กับฝ่ายญี่ปุ่น	1	4	6	16	16
เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทุนเพิ่มเติม	4	12	6	9	12
เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ในการประกอบการ	23	8	3	2	6
เพื่อลดความเสี่ยงในเชิงธุรกิจ	12	14	6	3	8
เพื่อให้ได้มาซึ่งคู่แข่งในการลงทุนได้	9	17	3	5	9
เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการเป็นพันธมิตร					
จำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เพียงผู้เดียว	5	11	8	8	11
อื่น ๆ	4	-	-	1	38

Source : Medhi Kronkaew, ed., Current development in Thai-Japanese

Economic Relations : Trade and investment Bangkok, Thammasat

University Press, 1980.

คำแนะนำแก่พวกญี่ปุ่น ได้ โดยเฉพาะ ในแง่ "วิธีการคิดแบบคนไทย" (Thai way of thinking)

นอกจากนี้ผลสำรวจที่ปรากฏในตารางที่ 7 ยังสะท้อนให้เห็นอีกว่า การเข้าร่วมหุ้นกับฝ่ายไทยนั้น ทำให้ญี่ปุ่นได้รับความสะดวกในการประกอบการลงทุนหลายประการและคุณสมบัติของผู้ร่วมหุ้นฝ่ายไทยที่ญี่ปุ่นเห็นว่ามีค่ามากที่สุดคือ การที่ญี่ปุ่นจะสามารถให้ผู้ร่วมหุ้นฝ่ายไทยเป็นตัวแทนและติดต่อกับผู้แทนจำหน่ายสินค้า คนงาน หรือแม้แต่รัฐบาล

ด้านเหตุผลของผู้ร่วมหุ้นฝ่ายไทยนั้นแสดงอยู่ในตารางที่ 8 ซึ่งเราอาจสรุปออกมาได้เป็น ข้อ ๆ ดังนี้

1. ผู้ร่วมหุ้นฝ่ายไทยมีความต้องการความรู้ในด้านวิชาการจากฝ่ายญี่ปุ่นถือเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดที่ทำให้ฝ่ายไทยต้องการลงทุนร่วมกับฝ่ายญี่ปุ่น
2. ผู้ร่วมหุ้นฝ่ายไทยต้องการปกป้องส่วนแบ่งตลาดที่เคยมีอยู่เดิมก่อนที่จะมาร่วมทุนและเพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้ลงทุนรายอื่นในตลาดของไทยได้
3. ฝ่ายไทยต้องการได้สิทธิเป็นผู้จัดจำหน่ายแต่ผู้เดียวในสินค้าที่ผลิตได้จากการร่วมทุนกับฝ่ายญี่ปุ่น
4. ฝ่ายไทยต้องการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน เหตุผลในข้อนี้ฝ่ายไทยถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญในการเข้าร่วมทุนกับฝ่ายญี่ปุ่นทั้งนี้เพราะทางฝ่ายไทยเห็นว่า นักลงทุนญี่ปุ่นนั้นส่วนมากมาจากบริษัทข้ามชาติที่มีสถานภาพทางการเงินมั่นคง และสามารถให้ความมั่นใจได้โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนทางด้านเงินทุน

เราจะเห็นได้ว่าทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายญี่ปุ่นต่างมีเหตุผลที่แตกต่างกันไปในการเข้าร่วมทุนกัน โดยเหตุผลดังกล่าวเกิดจากการมองถึงคุณสมบัติของฝ่ายที่จะก้าวมาเป็นหุ้นส่วนนั้นว่ามีคุณสมบัติที่จะช่วยเสริมให้การร่วมทุนของตนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างไร และมากน้อยแค่ไหน เป็นหลักทางด้านญี่ปุ่นเองแม้จะมีความได้เปรียบแบบผูกขาดต่อผู้ร่วมหุ้นฝ่ายไทยแต่ก็ยังต้องการร่วมหุ้นกับฝ่ายไทย เพราะมองเห็นว่าในการร่วมทุนนี้ญี่ปุ่นสามารถใช้ประโยชน์จากคุณสมบัติของฝ่ายไทยได้ โดยที่ความได้เปรียบแบบผูกขาดนั้นมิได้กระทบกระเทือนหรือเสียไปแต่อย่างใด

โดยสรุปในบทนี้คงจะทำให้ เราเห็นและเข้าใจสภาพทั่วไปของสิ่งที่เราจะศึกษาก็คือการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยเป็นอย่างดีว่าอาศัยโอกาสและช่องทางที่ประเทศไทยเปิดให้อย่างไร

บ้าง จึงเข้ามาลงทุนและมีสภาพเป็นอย่างทุกวันนี้ ลักษณะและชนิดของการลงทุนที่ลงทุนในประเทศไทยนั้นมีความแตกต่างกับของประเทศอื่นโดยทั่วไปในรายละเอียด เช่น ชนิดของอุตสาหกรรมหรือลักษณะของบริษัทการค้า การทำความเข้าใจกับการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยรวมทั้งสภาพการส่งเสริมการลงทุนจากประเทศไทย ในส่วนที่กล่าวมาแล้วย่อมจะทำให้เราเกิดความเข้าใจในบทต่อไป ซึ่งเป็นทวิเคราะห์ได้อย่างดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย